

**ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ**

Фідкевич О. Л.

Робоча програма дисципліни
СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ
НА БАГАТОМОВНІСТЬ
ЯК СУСПІЛЬНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ
ЯВИЩЕ

для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»
Спеціальність 014 Середня освіта

Київ– 2022

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

«ПОГОДЖЕНО»

Директор Інституту педагогіки НАПН
України

Заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогіки НАПН України

Олег ГОПУЗОВ

Микола ГОЛОВКО

від "31" серпня 2022 р.

від "31" серпня 2022 р.

**СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА БАГАТОМОВНІСТЬ
ЯК СУСПІЛЬНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЯВИЩЕ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

дисципліни для здобувачів вищої освіти

ступінь «Доктор філософії»

спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

КИЇВ-2022

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури та докторантури

 Марина ЗАГОРУЛЬКО

УДК 81'373.612:81'242(0.034.2)

Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 19 с.

Автор:

Фідкевич Олена Львівна, кандидат філологічних наук, провідний співробітник відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Рецензенти:

Горошкіна О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Бровко О. О., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури і компаративістики Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України.

Протокол № 12 від «31» серпня 2022 р.

© Інститут педагогіки НАПН України, 2022 рік

© Фідкевич Олена Львівна, 2022 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 1	Галузь знань: <u>01 – «Освіта/Педагогіка»</u>	Дисципліна за вибором аспіранта
Загальна кількість годин – 30		
Модулів – 1	<u>014 «Середня освіта»</u>	Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		3-й
		Семестр
Індивідуальне заняття не передбачено	Освітній ступінь: <u>Доктор філософії</u>	5-й
		Лекції
		4 год.
		Семінарські
		6 год.
		Практичні
		-
Самостійна робота		
20 год.		
Вид контролю: залік		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» є опанування досягнень європейської і української педагогічної науки в галузі багатомовної освіти, використання досвіду освітніх систем Західної Європи з метою формування багатомовної компетентності здобувачів освіти (концептуальні ідеї, освітні моделі, інноваційні технології навчання)

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування наступних компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері освіти, застосовувати методологію наукової та соціально-педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї, виявляти креативність.

ЗК 4. Здатність адекватно застосовувати кращі освітньо-педагогічні й соціально-педагогічні практики у професійно-педагогічній діяльності.

ЗК. 9. Здатність цінувати та пропагувати українську науку, культуру і освіту, поважати мультикультурність.

фахові (професійні) компетентності:

ФК 1. Здатність використовувати когнітивні та практичні уміння, навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для моделювання та організації освітнього процесу з навчальних дисциплін, предметів та інтегрованих курсів у закладах освіти.

ФК 2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, розуміти іншомовні наукові тексти за напрямом досліджень.

ФК 3. Здатність застосовувати практико-орієнтовані методики навчання у професійно-педагогічній діяльності з предметної спеціальності.

Результати навчання дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» можна вважати успішними за умови досягнення **програмних результатів:**

ПРН	Знання	Уміння та навички
ПРН 2	<ul style="list-style-type: none"> – знання про сучасні світові та вітчизняні освітньо-наукові тренди та освітні практики; – освітньо-предметні знання (за предметними спеціальностями) відповідно до сучасного стану розвитку відповідної галузі та методики її реалізації; – знання про креативне мислення, інноваційну науково-дослідну діяльність в галузі освіти та методи її активізації. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння постійно оновлювати знання в галузі освіти та наук про освіту; – уміння визначати актуальні проблеми освітньо-предметної галузі, методики навчання як педагогічної науки та пропонувати механізми їх вирішення; – уміння застосовувати методики генерування ідей та управлінських рішень; – уміння приймати ефективні рішення під час здійснення науково-дослідної та професійно-педагогічної діяльності.
ПРН 4	<ul style="list-style-type: none"> - знання про сучасні світові та вітчизняні інноваційні освітньо-педагогічні практики, механізми їх застосування в умовах конкретного закладу освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння виявляти кращі сучасні освітньо- педагогічні практики; - уміння адаптувати інноваційні освітньо- педагогічні практики до потреб системи освіти в Україні; - уміння застосовувати інноваційні освітні практики в умовах конкретного закладу освіти.
ПРН 9	<ul style="list-style-type: none"> - знання про традиції української національної культури та освіти; - знання про мультикультурність сучасного суспільства, толерантність та попередження виникнення конфліктних ситуацій 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння виявляти повагу, цінувати та пропагувати кращі традиції української національної культури й освіти; - уміння бути толерантним у сучасному мультикультурному суспільстві.
ПРН 10	<ul style="list-style-type: none"> – знання історико-педагогічних особливостей та тенденцій розвитку методики навчання відповідно до 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння визначати актуальні проблеми методичної науки та освітньої практики (відповідно до

	<p>предметних спеціальностей;</p> <ul style="list-style-type: none"> – знання принципів побудови та механізмів реалізації освітніх стандартів, освітніх та модельних навчальних програм; – знання вимог до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); – знання традиційних та інноваційних методик і технологій моделювання змісту навчання, створення й оцінювання якості сучасного підручника; – знання про застосування принципів диференціації та інтеграції в навчанні, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів; – знання сучасних технологій та інструментів контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. 	<p>предметної освітньої галузі);</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміння моделювати зміст навчальної дисципліни, предмета, інтегрованого курсу та реалізовувати його в навчальній, модельній навчальній програмі та підручнику; – уміти визначати вимоги до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); – уміння здійснювати контроль та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.
ПРН 11	<ul style="list-style-type: none"> – знання про норми і стилі української літературної мови, використання усного та писемного мовлення – знання про прийоми та методи збагачення мовлення здобувачів освіти для висловлення ними думок, почуттів і ставлень в освітньому процесі та процесі науково-дослідної діяльності; – знання про стратегії комунікації з учасниками освітнього процесу; – знання іноземної мови на рівні B2/C1 відповідно до глобальної шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння здійснювати усну та письмову комунікацію державною мовою (іноземною/іноземними мовами); – уміння застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення здобувачів освіти; – уміння висловлювати думки, почуття і ставлення в освітньому процесі та процесі науково-дослідної діяльності (державною та іноземною/іноземними мовами); – уміння формулювати усно та письмово науково обґрунтовані думки (державною та іноземною/іноземними мовами); – уміння формувати в здобувачів освіти здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації.
ПРН 12	<ul style="list-style-type: none"> - знання особливостей проєктування та використання практико-орієнтованих методик навчання з предметних спеціальностей. 	<ul style="list-style-type: none"> - здатність добирати, розробляти та використовувати практико-орієнтовані методики з предметних спеціальностей.

В **результаті** вивчення дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» здобувач повинен мати:

- знання про сучасні світові та вітчизняні освітньо-наукові тренди та освітні практики, зокрема в галузі багатомовної освіти; освітньо-предметні знання (мовно-

літературна галузь) відповідно до сучасного стану розвитку відповідної галузі та методики її реалізації; знання про креативне мислення, інноваційну науково-дослідну діяльність в галузі освіти та методи її активізації;

- знання про сучасні світові та вітчизняні інноваційні освітньо-педагогічні практики, зокрема в галузі багатомовної освіти, механізми їх застосування в умовах конкретного закладу освіти;

- знання про традиції української національної культури та освіти; про мультикультурність сучасного суспільства, толерантність та попередження виникнення конфліктних ситуацій;

- знання про історико-педагогічних особливості та тенденції розвитку методики навчання відповідно до предметної спеціальності; про принципи побудови та механізмів реалізації освітніх стандартів, освітніх та модельних навчальних програм; знання про ключові компетентності, що формуються у здобувачів освіти за результатами навчання; про наскрізні уміння (soft skills);

- знання про вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі);

- знання про застосування принципів диференціації та інтеграції в навчанні, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів; знання сучасних технологій та інструментів контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти;

- знання про норми і стилі української літературної мови, використання усного та писемного мовлення;

- знання про прийоми та методи збагачення мовлення учнів для висловлення ними думок, почуттів і ставлень в освітньому процесі, зокрема в умовах багатомовної освіти;

- знання про стратегії комунікації з учасниками освітнього процесу, зокрема в умовах багатомовної освіти;

- знання іноземної мови на рівні B2/C1 відповідно до глобальної шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти;

- знання сучасних зарубіжних та вітчизняних освітньо-педагогічних практик та досвіду їх застосування, зокрема в галузі багатомовної освіти (ФКЗ).

В результаті вивчення дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» здобувач повинен мати уміння:

- постійно оновлювати знання в галузі освіти та наук про освіту; визначати актуальні проблеми освітньо-предметної галузі, методики навчання як педагогічної науки та пропонувати механізми їх вирішення; приймати ефективні рішення під час здійснення науково-дослідної та професійно-педагогічної діяльності;

- виявляти кращі сучасні освітньо-педагогічні практики; адаптувати інноваційні освітньо-педагогічні практики до потреб системи освіти в Україні; застосовувати інноваційні освітні практики в умовах конкретного закладу освіти;

- виявляти повагу, цінувати та пропагувати кращі традиції української національної культури й освіти; проявляти толерантність у сучасному мультикультурному суспільстві;

- визначати актуальні проблеми методичної науки та освітньої практики (відповідно до предметної освітньої галузі);

- моделювати зміст навчальної дисципліни, предмета, інтегрованого курсу та реалізовувати його в навчальній, модельній навчальній програмі та підручник;

- визначати вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі);

- здійснювати контроль та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти;

- здійснювати усну та письмову комунікацію державною мовою (іноземною/іноземними мовами);

- застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення здобувачів освіти;

- висловлювати думки, почуття і ставлення в освітньому процесі, процесі науково-дослідної діяльності (державною та іноземною/іноземними мовами);
- уміння формулювати усно та письмово науково обґрунтовані думки (державною та іноземною/іноземними мовами);
- формувати в здобувачів освіти здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації;
- застосовувати в освітній практиці сучасні вітчизняні та зарубіжні освітньо-педагогічні практики, зокрема в галузі багатомовної освіти.

Програма навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» складається з одного модулю. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит за ЄКТС.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків (модулів) і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Тема 1. Тенденції розвитку багатомовності як суспільного та індивідуального явища у країнах Західної Європи	12	2	2	-	8
Тема 2. Перспективи використання європейського досвіду багатомовної освіти в Україні.	18	2	4	-	12
Усього	30	4	6	-	20

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назви тем лекцій	Кількість годин
1.	Тенденції розвитку багатомовності як суспільного та індивідуального явища у країнах Західної Європи.	2
2.	Перспективи використання європейського досвіду багатомовної освіти в Україні.	2
	Усього	4

Тема 1. Тенденції розвитку багатомовності як суспільного та індивідуального явища у країнах Західної Європи. (2 год)

1. Основні поняття і категорії багатомовності як суспільного та індивідуального явища.
2. Історико-філософський контекст розвитку багатомовності у країнах Західної Європи.
3. Політичні й соціально-культурні аспекти розвитку багатомовної освіти у західноєвропейських країнах. Двомовна та багатомовна освіта.
4. Стратегії розвитку та підтримки багатомовності у діяльності міжнародних організацій.

Опис лекції.

У лекції розкрито історико-філософський контекст розвитку багатомовності у країнах Західної Європи; визначено політичні, соціально-культурні і технологічні зміни у світі, які сприяють її розвитку на сучасному історичному етапі (глобалізація, використання Інтернету, інтеграція міжнародного ринку праці та ін.). Схарактеризовано завдання, яке стоїть перед світовими системами освіти з огляду на ці зміни: адаптація до існуючих реалій і створення умов для забезпечення школярів якісною освітою, в рамках якої передбачено опанування різних мов з метою формування багатомовної особистості, здатної до ефективного спілкування у полікультурному середовищі.

Розкрито зміст термінів “багатомовність”, “мультилінгвізм”, “плюрлінгвізм”. Визначено рівні багатомовності: індивідуальний і суспільний.

Подано історію виникнення та розвитку понять “багатомовність” та “багатомовна освіта”.

Проаналізовано основні концептуальні ідеї науковців Західної Європи та України, які присвятили свої дослідження проблемі багатомовності (Ж.-К. Бекко (J. Beacco), М. Байрам (M. Byram), К. Бейкер (C. Baker), Дж. Каммінз (J. Cummins), У. Канінхем, Д.Марш;Т. Боднарчук, Н. Зайцева, О.Локшина, І. Міщинська,Л. Мороз, О.Першукова, Ю.О.Талалай та ін.

Багатомовність представлено як здатність особистості послуговуватися кількома мовами, що є одним з основних чинників забезпечення якості освіти і розвитку міжнародного співробітництва в Європі і світі.

Наголошується, що актуальність розвитку багатомовності школярів у нашій країні пов’язана з прагненням молодих українців до взаємодії зі світовою спільнотою, участі в численних проєктах різних галузей міжнародного співробітництва і збереження власної мовно-культурної самобутності.

У лекції порівнюються слабкі та сильні моделі багатомовної освіти.

Проаналізовано різницю між двомовним навчанням і багатомовним; робиться висновок, що *багатомовна освіта* є складним і поліфункціональним явищем, а *двомовна* (синонім *білінгвальна*) освіта - одним із способів формування багатомовності, складником багатомовної освіти.

Власне *багатомовна освіта* передбачає опанування трьох і більше мов як систем, формування у школярів здатності послуговуватися ними в реальному житті, включаючи письмову грамотність без чітко зазначеної вимоги використання їх як засобів опанування предметного змісту, але і не виключає таку можливість.

Обґрунтовано важливу роль міжнародних організацій(ООН, ЮНЕСКО, ОБСЕ, Рада Європи) у підтримці та розвитку багатомовності та запровадженні багатомовної освіти.

Тема 2. Перспективи використання європейського досвіду багатомовної освіти в Україні (2 год)

1. Передумови розвитку багатомовної освіти в Україні.
2. Зміст і структура моделі багатомовної освіти в Україні.

3. Інноваційні технології формування багатомовності та можливості їхнього використання в Україні.

4. Позитивний досвід країн Західної Європи у сфері багатомовної освіти: участь закладів загальної середньої освіти у міжнародних проєктах з підтримки багатомовності в Україні.

Опис лекції.

У лекції схарактеризовано основні завдання національної мовної і освітньої політики України на сучасному етапі її розвитку, як-от:

➤ укріплення засад державної мови в освітньому процесі як важливого чинника формування національної і громадянської ідентичності;

➤ сприяння розвитку рідної мови, забезпечення її активної ролі в освітньому процесі з метою збереження етнокультурної ідентичності учнів;

➤ підтримка культурного розмаїття як цінного ресурсу держави, розвиток толерантності та взаємоповаги в міжнаціональному спілкуванні;

➤ забезпечення культурно-освітніх потреб національних спільнот, до яких належать здобувачі освіти, з урахуванням пріоритетів соціально-політичного розвитку України.

Наголошується, що державою забезпечується виконання вимог законодавства щодо гарантування представникам національних меншин права на навчання рідною мовою чи її вивчення. У закладах загальної середньої освіти України освітній процес здійснюється державною мовою, а також 9 мовами національних меншин. Як предмет вивчається 31 мова, зокрема 19 мов національних меншин.

Зазначається, що посилення інтеграційних зв'язків з Україною з Європою, входження її в європейський освітній простір потребують перегляду системи мовної освіти, традиційних підходів до навчання мов, більш активного використання європейського досвіду багатомовної освіти, що орієнтована на підтримку мовного і культурного розмаїття, на утвердження принципів толерантного спілкування і взаємоповаги між представниками різних національностей.

З огляду на це питання запровадження багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з класами з навчанням мов корінних народів і національних меншин України набуває особливої **актуальності**.

Її впровадження сприятиме підвищенню якості української освіти; активізації продуктивного діалогу щодо місця і ролі мов корінних народів і національних меншин в освітньому процесі; послабленню політичного складника у визначенні орієнтирів трансформації мовної освіти в поліетнічних регіонах України.

В Україні існує законодавча база для реалізації моделі багатомовної освіти. Серед основних документів – Закони України: «Про національні меншини в Україні» (1992), «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» (2003), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (стаття 21, 2019), «Про освіту» (стаття 7, 2017), «Про повну загальну середню освіту» (стаття 5, 2020), «Про корінні народи України» (2021) та інші.

Стратегічні напрями оновлення змісту освіти, зокрема мовно-літературної освіти представників корінних народів і національних меншин України, закладено у чинних концептуальних положеннях (НУШ, 2016) та державних стандартах початкової (2018/2019) та базової середньої освіти (2020).

Основний зміст цих законів корелює з положеннями, міжнародними актами та рекомендаціями, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – такими, як: Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, Рамкова Конвенція про захист національних меншин (1995), Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту (1996), Люблянські рекомендації щодо інтеграції різноманітних суспільств (2012) та ін.

Наголошується, що в Україні існують традиції багатомовного навчання школярів, запроваджується досвід освітян зарубіжних країн.

У лекції представлено модель багатомовної освіти для закладів загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин, яка була розроблена співробітниками відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України, схарактеризовано її мету та завдання, очікувані результати, основні складники.

Розглянуто інноваційні технології навчання мов в контексті програм багатомовної освіти. Це, передовсім, рецептивна технологія і технологія CLIL.

Рецептивна технологія сприяє інтенсифікації процесу навчання мов у контексті моделі багатомовної освіти; надає можливість здобувачам освіти мобілізувати усі наявні механізми свідомого засвоєння споріднених мов, трансферу мовних знань і умінь, отриманих у процесі вивчення попередніх мов.

Навчання за технологією CLIL відбувається на підґрунті 4 «С»: content (зміст) – розвиток знань, умінь і навичок у певній предметній області; communication (спілкування) – використання другої або третьої мови у навчанні з акцентом на особливості використання мовних одиниць; cognition (пізнання) – це розвиток пізнавальних і розумових здібностей; culture (культура) – формування здатності до культурної самоідентифікації, а також усвідомлення існування інших культур. Усі ці складники знаходяться в динамічному взаємозв'язку між собою.

На уроці використовуються всі 4 мовленнєві аспекти навчання мови, але особлива увага приділяється читанню та аудіюванню. Залучаються автентичні тексти з тематики уроку (тексти книжкових, журнальних статей, наукових довідників, медіа-тексти тощо). Тексти визначають відбір лексики і граматичних структур. Учитель постійно спрямовує увагу учнів/учениць на аналіз інформації з використанням прийомів критичного мислення. Це дає змогу їм краще зрозуміти і засвоїти інформацію.

Зроблено висновок, що у багатомовному навчанні пріоритет надається інтерактивним методам, у яких робиться акцент на особистісній значущості виучуваних мов у реальному житті учня / учениці. Завдання вчителя – виважено створювати власну систему методів і прийомів у ході реалізації моделі багатомовної освіти, які сприяють розвитку когнітивних здібностей учнів/учениць, ефективному формуванню їхньої здатності вибудовувати ефективні комунікативні стратегії в умовах багатомовності і полікультурності, підвищенню мотивації до навчання мов.

Проаналізовано напрацювання українських учителів, які у 2016-2021 році брали участь у Всеукраїнському експерименті з упровадження багатомовної освіти у закладах загальної середньої освіти Закарпатської, Запорізької, Одеської та Чернівецької областей «Формування багатомовності дітей та учнів: європейський досвід в українському контексті» за ініціативи МОН України та підтримки Верховного Офісу комісара ОБСЄ з питань національних меншин, у проєкті Ради Європи «Посилення захисту національних меншин, враховуючи ромів, та мов меншин в Україні» (2018-2022 р).

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем семінарських занять	Кількість годин
1.	Розвиток багатомовності в країнах Західної Європи	2
2.	Перспективи розвитку багатомовності в Україні.	2
3.	Навчально-методичне забезпечення багатомовного навчання в закладах загальної середньої освіти України.	2
	Усього	6

Тема 1. Розвиток багатомовності в країнах Західної Європи (2 год)

Питання для обговорення:

1. Зміст понять «двомовність», «мультилінгвізм», «плюрилінгвізм». Історія виникнення терміну «багатомовність».
2. Погляди зарубіжних вчених на двомовну та багатомовну освіту школярів у країнах Західної Європи.
3. Моделі багатомовної освіти в країнах Західної Європи.
4. Витоки та розвиток багатомовної освіти в Україні. Модель багатомовної освіти в Україні в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів та національних меншин.

Тема 2. Перспективи підтримки та розвитку багатомовності в Україні (2 год)

Питання для обговорення:

1. Шляхи реалізації багатомовної освіти в Україні на основі позитивного європейського досвіду.
2. Проектна діяльність як запорука розвитку багатомовної освіти в Україні.
3. Реалізація проекту «Розвиток багатомовності в Україні» за підтримки PATRIRта МОН України. Позитивні досягнення та недоліки.
4. Підготовка педагогічних кадрів для роботи в умовах багатомовної освіти в Україні.

Тема 3. Навчально-методичне забезпечення багатомовного навчання в закладах загальної середньої освіти України (2 год)

Питання для обговорення:

1. Компетентнісно орієнтовані технології із розвитку багатомовності школярів.
2. Зміст навчально-методичних матеріалів з навчання декількох мов.
3. Лінгвокультурологічний підхід як ефективний засіб розвитку багатомовності.
4. Оцінювання багатомовної компетентності школярів як комплексної компетентності. Формувальне та підсумкове оцінювання в програмах багатомовного навчання.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» спрямований на закріплення теоретичних знань і їх поглиблення, на набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, що сприяє формуванню професійного світогляду майбутніх фахівців-докторів філософії.

Самостійна робота поділяється на 5 тем (по 4 години кожна).

Кожна самостійна робота передбачає виконання письмового завдання або створення презентації.

Звітувати за виконання самостійної роботи бажано під час відповідного семінарського заняття.

Матеріали, підготовлені письмово, здаються (надсилаються) викладачу на перевірку.

№ з/п	Назви тем самостійних робіт, завдання	Кількість годин
1	Моделі багатомовної освіти у країнах Західної Європи. Проаналізуйте моделі багатомовної освіти у будь-якої європейської країни: письмова робота на 2-3 аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом	4

	положень у вигляді презентації PowerPoint на семінарському занятті).	
2	Перспективи розвитку багатомовної освіти в Україні. Підготуйте презентацію «Перспективи розвитку багатомовної освіти в Україні» на основі матеріалів сайту МОН України та регіональних сайтів Академій неперервної освіти.	4
3	Модель багатомовної освіти в Україні. Визначте особливості моделі багатомовної освіти в Україні у контексті європейського досвіду підтримки та розвитку багатомовності (письмова робота на 2-3 аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом положень на семінарському занятті).	4
4	Інноваційні технології навчання в програмах багатомовної освіти. Схарактеризуйте інноваційні технології навчання та оцінювання в програмах багатомовної освіти (рецептивна технологія, технологія CLL, мовне портфоліо та ін.) і доведіть доцільність їхнього використання. (письмова робота на 2-3 аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом положень у вигляді презентації PowerPoint (15 слайдів) на семінарському занятті).	4
5	Дисертаційне дослідження здобувача освіти в контексті теми навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище». Обґрунтуйте дотичність вашого дисертаційного дослідження до теми навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» (письмова робота на 2-3 аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом положень на семінарському занятті).	4
	Разом	20

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

за типом пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький;

відповідно до логіки пізнання:

- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

за основними етапами процесу:

- формування знань;

- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

за системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

за джерелами знань:

- словесні - розповідь, пояснення, лекція;
- наочні - демонстрація, ілюстрація.

за рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- дослідницький;
- метод проблемного викладання.

Методи під час дистанційного навчання: телекомунікаційні (інтерактивні комп'ютерні відеоконференції, on-line консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії з використанням освітніх платформ (Zoom, Classroom, GoogleMeet) та месенджерів (Telegram, Viber).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль успішності засвоєннями аспірантами навчального матеріалу здійснюється шляхом опитування й оцінювання знань під час семінарських занять, виконання аспірантами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних тестувань.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Очікувані результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються на першому занятті в семестрі. Враховуються бали, набрані на заняттях та під час підсумкового іспиту. При цьому обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність здобувача під час заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном чи іншими пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання та ін.

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них 85 балів здобувач може отримати впродовж роботи на семінарських, лекційних, практичних заняттях, 15 балів – на заліку.

Схема нарахування балів з дисципліни подано у таблиці.

Таблиця

Поточне оцінювання, самостійна робота, залік					Сума		
Т1		Т2			С/р	Залік	100
Л1	С1	Л2	С2	С3			
5	10	5	10	10	45	15	

Скорочення: Л – лекція; С – семінар; С/р – самостійна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	
60-68	E	задовільно
35-59	FX	
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспект лекцій – рукопис.
2. Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять з дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» – рукопис.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

I. Законодавчі та нормативні документи

1. Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту і Пояснювальна записка. Жовтень 1996. URL: <https://www.osce.org/uk/hcnm/32194?download=true> (дата звернення 03.10.2021)
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.10.2021)
3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення 03.10.2021)
4. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318 (дата звернення 03.10.2021)
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, Науковий редактор українського видання С.Ю. Ніколаєва – К.: Ленвіт, 2003 – С.33.
6. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 03.10.2021)
7. Закон України «Про національні меншини в Україні». № 2492-ХІІ. – Київ, 25 червня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (дата звернення 03.10.2021)
8. Закон України «Про освіту» (стаття 7). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 03.10.2021)
9. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984> (дата звернення 03.10.2021)

10. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин». № 802-IV. Київ, 15 травня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> (дата звернення 03.10.2021)
11. Закон України «Про корінні народи». № 1616-IX. Київ, 01 липня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення 03.10.2021)
12. Конституція України. (статті 10, 11, 53): URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 03.10.2021)
13. Люблянські рекомендації щодо інтеграції різноманітних суспільств Листопад 2012 р. URL: <https://www.osce.org/uk/node/396689?download=true> (дата звернення 03.10.2021)
14. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 03.10.2021)
15. Рамкова Конвенція про захист національних меншин. Страсбург, 1 лютого 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055 (дата звернення 03.10.2021)
16. Типова освітня програма (наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

II. Монографії, підручники, посібники, статті

1. Енциклопедія освіти. Академія педагогічних наук України; головний ред. В. Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. Гол. Ред. В.І Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, та інші]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ. Юрінком Інтер, 2021.
3. Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультилінгвізму в Європі. К.: Ленвіт, 2012. 168с.
4. Карп'юк О. Європейське мовне портфоліо: методичне видання. Тернопіль: Лібра Terra, 2008. 112 с.
5. Концепція моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин / О. Л. Фідкевич, В. В. Снегірєва, Н. В. Бакуліна; НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України. Відділ навчання мов нац. меншин та зарубіж. літ. – Київ: Педагогічна думка, 2021. – 44 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730660/1/KONTSEPTSIYA_MODELI_BO_Fidkevych_Sniehirova_Bakulina_2021.pdf
https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/KONTSEPTSIYA_MODELI_BO_Fidkevych_Sniehirova_Bakulina_2021.pdf
6. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.) монографія. К.: Богданова А.М., 2009. 404 с.
7. Першукова О. О. Розвиток багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи: монографія. К.: ТОВ "СІК ГРУП Україна", 2015. 652 с.
8. Топузов О. М. Забезпечення якості загальної середньої освіти: на шляху до європейських стандартів. Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С. 16-27.
9. Успішні практики багатомовної освіти в Україні / кол. авторів: О. Берегова, М. Гурбо, Л. Задорожна, А. Лукач, О. Остафій, О. Першукова, Л. Тарангул, О. Фідкевич, С. Харченко, О. Ціник, Г. Шумицька, Т. Юрченко., за ред. А. Панченкова. Київ: Ваіте, 2020. 134 с.

10. Baker C. Foundations of Bilingual education and Bilingualism./ Colin Baker, Multilingual Matters, Printed in USA. Copyright 2011. (v-xii) 498p.
11. Cummins J. Bilingualism and the development of metalinguism awareness. Journal of cross-cultural psychology. 1978. P. 131 – 149.
12. Cummins J. Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire Clevedon, 2006. 309 p.
13. Cummins, J. Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. Review of Educational Research, №49, 1979. P.222-251.
14. Grosjean, F. Bilingual: Life and reality. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2010. 276 p.
15. Grosjean, F. What parents want to know about bilingualism *The Bilingual Family Newsletter*, 2009, 26(4), P. 1-6.
16. Krashen, S. D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford, New York: Pergamon Press, 1982. 202 p.
17. Krashen, S. The input hypothesis: Issues and implications. London: Longman, 1985. 120 p.
18. Meisel, J. M. The Bilingual Child : The Handbook of Bilingualism Maiden : Blackwell, 2004.

Додаткова

1. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали / кол. автор. ; за заг. ред. О.М. Топузова ; укл. М.В.Головко. Київ: Педагогічна думка, 2021. 192 с. URL: <https://undip.org.ua/library/dystantsiyne-navchannia-v-umovakh-karantynu-dosvid-ta-perspektyvy/>
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г.Кременя. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>
3. Національний освітньо-науковий глосарій / НАПН України ; [уклад.: Луговий Володимир Іларіонович (голова робоч. групи), Топузов Олег Михайлович (заст. голови робоч. групи), Вашуленко Ольга Петрівна (секр. робоч. групи) та ін. ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови) та ін.]. – Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2018. – 271 с.
4. Онопрієнко О. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. Український педагогічний журнал. 2016. № 4. С. 36-42.
5. Першукова О. О. Багатомовна освіта — пріоритетний напрям розвитку європейської мовної галузі. Порівняльно-педагогічні студії. 2010. № 3–4. С. 38–47.
6. Першукова О. О. Соціально-культурні особливості мовної ситуації в Європі. Шлях освіти. 2010. № 2. С. 19–25.
7. Першукова О. О. Погляди зарубіжних вчених на двомовну та багатомовну освіту школярів у країнах Європи. Шлях освіти. 2012. № 2 (64). С. 23–28.
8. Ростоцька М.Є., Карп'юк О.Д. Методичний посібник для вчителів для роботи з НМК 'English 2' з англійської мови для 2 класу загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням англійської мови : метод. рек. Тернопіль : Лібра Терра, 2014. –56 с. 8.
9. Стан та шляхи підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти в Україні. Аналітичні матеріали; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М. В. Головко. Київ, 2021. 116 с. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-605-6-116>
10. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / за ред. О. І. Локшиної. К. : СПД Богданова А. М., 2006. 232 с.

11. Талалай, Ю.О. Багатомовність як міждисциплінарний феномен. *Молодий вчений*. No 3.2 (79.2), березень, 2020. С. 107-110
12. Топузов О.М. Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. *Український педагогічний журнал*. – 2017. – № 1. – С. 26–36.
13. Топузов О. Компетентнісний підхід – стрижень наукових інновацій у навчанні Освіта України. – 2016. – 15 серп. (№ 32). – С. 10.
14. Фідкевич О. Л. Портфоліо як технологія формувального оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів початкової школи. Сучасні технології початкової освіти:реалії та перспективи:збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти Міленіум, м. Київ, Україна, С. 163-166.
15. Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти» Генеза, м. Київ, 2019.Україна. 68 с.
16. Фідкевич О. Л., Богданець-Білокаленко Н.І. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти» Генеза, м. Київ, Україна.2020.98 с.
17. Brown, H. D. Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy (3rd ed.): Allyn & Bacon, 2007.569 p.
18. De Mejia, M.-A. Bilingual Education and bilingualism:Powuer, Prestiguer and Bilingualism. Multilingual Matters Limited, 2002.496 p
19. De Houwer, A. Bilingual Language Acquisition. In: Fletcher, P. and MacWhinney, B., Eds., The Handbook of Child Language, Blackwell, Oxford, 1995.P.219-250.
20. Hufeisen, B. Gesamtsprachencurriculum: EinflussfaktorenundBedingungsgefüge/ B. Hufeisen, M. Lutjeharms /Gesamtsprachen curriculumIntegrierte Sprachendidaktik Common Curriculum : Theoretische Überlegungenund Beispielezur Umsetzung.Tübingen : Narr Fracke Attempto Verlag GmbH + Co. KG., 2005. S. 9-18.
21. Lokshyna Olena, Topuzov Oleg. COVID-19 and education in Ukraine: Responses from the authorities and opinions of educators. *Perspectives in Education*, Vol. 39 No. 1 (2021): COVID-19 special issue: Opportunity to rethink and restructure education in the world / COVID-19 and the impact on basic and special education. P. 207-230. DOI <https://doi.org/10.18820/2519593X/pie.v39.i1.13>
22. Skutnabb-Kangas, T. Bilingualism or not: The education of minorities Clevedon:Multilingual Matters, 1983.404 p.
23. Swain M. Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development. In S. Gass & C. Madden (Eds.), Input in second languageacquisition Rowley, MA: Newbury House, 1985. P.235-253.
24. Topuzov, O., Lokshyna, O. Education at war: international experience and achievements of Ukraine. *Професійна і неперервна освіта. Edukacja zawodowa i ustawiczna. Professional and lifelong education*. Rocznik Naukowy Polsko – Ukraini. nr 7/2022.
25. Topuzov, O., Malykhin, O., & Aristova, N. (2022). General Secondary Teachers' Views on Educational Process Amid the Covid-19 Pandemic: Two-Year Experience of Blended Learning. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 549-559. doi:<https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6841>
26. Tremblay, C. Du multilinguisme au plurilinguisme. URL: https://www.observatoireplurilinguisme.eu/images/Fondamentaux/plurilinguismemultilinguisme_v3
27. Weinreich, U. Languages in contact, findings and problems. New York: Linguistic Circle of New York, 1953.148p.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 12 від «31» серпня 2022 р.).

Фідкевич О. Л. Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) / Фідкевич О. Л. [Електронне видання]. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2022. – 19 с.

Рецензенти:

Горошкіна О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Бровко О. О., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури і компаративістики Київського університету імені Бориса Грінченка.

Анотація

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні наукові погляди на багатомовність як суспільне та індивідуальне явище» розроблена для здобувачів вищої освіти ступеню «Доктор філософії» за спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки, 013 «Початкова освіта», 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)».

Програма складається з одного модулю. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит за ЄКТС.

Програма спрямована на опанування досягнень європейської і української педагогічної науки в галузі багатомовної освіти, використання досвіду освітніх систем Західної Європи із формування багатомовної компетентності здобувачів освіти (концептуальні ідеї, освітні моделі, інноваційні технології навчання).

У програмі визначено інтегральну компетентність, загальні та фахові компетентності відповідно до освітньої програми.

Представлено предметні результати, як здатність здобувачів освіти:

- оперувати основними поняттями і категоріями багатомовності як суспільного та індивідуального явища;
- аналізувати історію розвитку багатомовної освіти в країнах Західної Європи та Україні;
- досліджувати структуру та зміст багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи, освітні технології формування багатомовності;
- визначати тенденції розвитку багатомовної освіти учнів у країнах Західної Європи на різних рівнях;
- характеризувати перспективи використання європейського досвіду в Україні та прогнозувати його результати;
- добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання у царині багатомовної освіти;
- здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в програмах багатомовної освіти учнів на основі компетентнісного підходу.

Програма складається із двох тематичних блоків: «Тенденції розвитку багатомовності як суспільного та індивідуального явища у країнах Західної Європи» і «Перспективи використання європейського досвіду багатомовної освіти в Україні».

Блоки уміщують 2 лекції(по 2 години) і 3 семінарських заняття (по 2 години), теми яких представлено у програмі. Назва кожної лекції супроводжується описом.

На самостійну роботу виділяється 20 годин - 5 тем (по 4 години).

У програмі також визначено методи навчання та методи контролю, подано таблицю нарахування балів та шкалу оцінювання (національну та ECTS).

Програма уміщує список літератури (основний і додатковий).

Annotation

The work program of the discipline "Modern scientific views on multilingualism as a social and individual phenomenon" is designed for graduates of the degree "Doctor of Philosophy" in the specialties: 011 Educational, pedagogical sciences, 013 "Primary education", 014 "Secondary education (subject specializations)".

The program consists of one module. The study of the discipline is given 30 hours / 1 credit for ECTS.

The program is aimed at mastering the achievements of European and Ukrainian pedagogical science in the field of multilingual education, using the experience of Western European educational systems to form multilingual competence of students (conceptual ideas, educational models, innovative learning technologies).

The program defines integrated competence, general and professional competencies in accordance with the educational program.

Subject results are presented, as the ability of students:

– operate with the basic concepts and categories of multilingualism as a social and individual phenomenon;

– analyze the history of multilingual education in Western Europe and Ukraine;

– to study the structure and content of multilingual education of schoolchildren in Western Europe, educational technologies for the formation of multilingualism;

– identify trends in the development of multilingual education of students in Western Europe at different levels;

– characterize the prospects of using the European experience in Ukraine and forecast its results;

– select and use modern and effective teaching methods and technologies in the field of multilingual education;

– evaluate and monitor learning outcomes in multilingual student education programs based on a competency-based approach.

The program consists of two thematic blocks: "Trends in multilingualism as a social and individual phenomenon in Western Europe" and "Prospects for the use of European experience of multilingual education in Ukraine."

The blocks contain 2 lectures (2 hours each) and 3 seminars (2 hours each), the topics of which are presented in the program. The title of each lecture is accompanied by a description. 20 hours are allocated for independent work - 5 topics (4 hours each).

The program also defines teaching methods and control methods, provides a table of scores and a rating scale (national and ECTS).

The program contains a list of references (basic and additional).